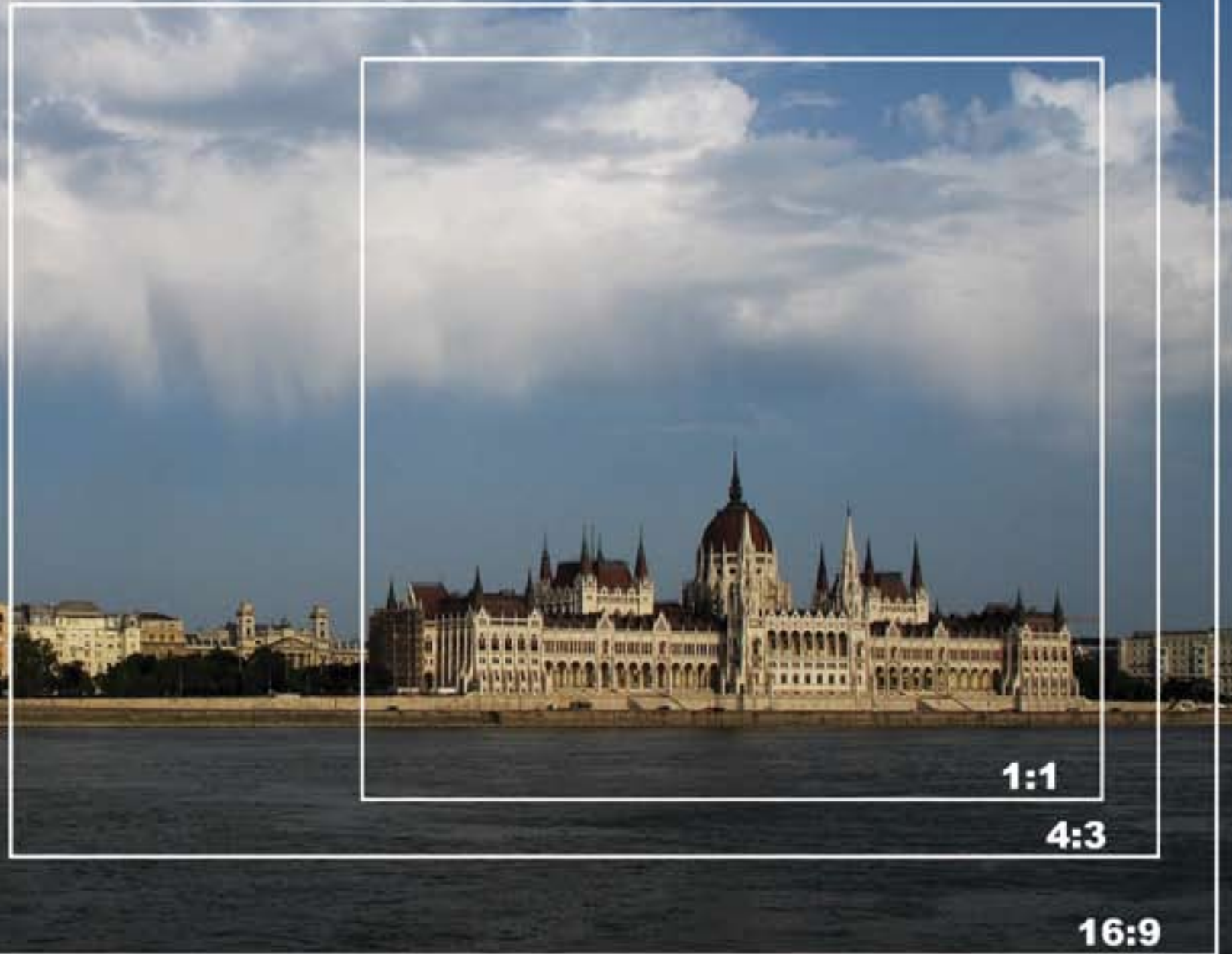

Oldalak és arányok

A kép maga az a felület, amelyen megjelenik. Ezzel ugyan nem mondtam nagy bölcsességet, de bármennyire is furcsán hangzik, nagy a jelentősége egy kép belső tartalma szempontjából, hogy a hordozó felület oldalai hogyan is aránylanak egymáshoz. A fényképezés esetében ez különleges hangsúllyal bír, hiszen a folyamat mára kétlépcsőssé vált, szemben a képzőművészet többi képábrázoló területével, ahol adott a papír, vászon vagy egyéb alkotófelület mérete. A fotográfusnak is adott a képrögzítő felülete, viszont sem a negatívot, sem a CMOS-t nem tudja megmutatni senkinek, főleg nem képként falra tenni. ▶

Ha a klasszikus elveket vesz-
szük alapul, akkor az arany-
metszés szabályainak a 3:2 ol-
dalarány felel meg elsősorban,
azonban már a fényképezés hő-
korában pont ezt a szabályt figyel-
men kívül hagyva alakultak ki a
4:3 vagy 5:4 oldalarányú lemezek,
később a síkfilmek. Ennek – gon-
dolom én – az lehetett az oka, hogy
a korai fotográfusok a festők rang-
jára szerették volna emelni magu-
kat, és ezért követhették a vász-
nak általában szokásos arányait.
Aztán ahogy egyre fényerősebbek
lettek az objektívek, és fejlődtek
az emulzív anyagok, úgy lett egy-

re nagyobb az igény a nehéz mű-
termi fényképezőgépek szabad-
ba cipelésére. Kisebb, könnyebb
– azaz hordozhatóbb – készsége
volt igény. A nagy képfelfogó fe-
lület (még 9×12 cm esetében is)
azonban nagyobb gyújtótávolsá-
gú, tehát nagyobb méretű és átmé-
rőjű objektíveket, nagyobb hátsó
lencsetag és filmsík távolságot, s
ezzel nagyobb „sötétkamrát” igé-
nyelt. Kettévágták hát a 9×12-es
üveget, és lett belőle 6×9-es méret,
és ezzel el is jutottak a 3:2 oldal-
arányhoz. Ehhez már lehetett ba-
rátságosabb méretű és súlyú szer-
kezeteket fabrikálni, és el is indult

egy népszerű méret az útjára. Oly-
annyira, hogy George Eastman a
boxgépeihez kitalált rollfilmekhez
már ezt a méretet szabta, ezzel
forradalmasítva az amatőrfényké-
pezést az egész világon. Ugyan-
ez az eset játszódott le a kisfilm
születésével is, csak fordítva, nem
feleződött, hanem duplázódott a
4:3-as méret, és lett belőle megint
csak 3:2-es. Oscar Barnack gon-
dolt egy jót, és a mozgóképrögzi-
tőkben használt 35 mm-es, perfo-
rált filmekhez – amelyekre 18×24
mm-es (4:3) kockákat világítottak
– szerkesztett egy kis gépet, és mi-
vel vízszintesen fűzte bele a filmet,
megduplázta a filmablakot, és
megszületett a 24×36-os (3:2) kis-
filmméret. Leicának elnevezett kis
fényképezőgépe meg ugyanolyan
forradalmi lett, és vált fogalom-
má, mint amerikai elődjének Kodakja.
Ez egységesítette egy jó időre az

**Ipoly-kanyar (panorámakép három fekvő képből) ■ A panorá-
maképek mindig extrém, nem „szabványos” oldalarányúak. Eb-
ben az esetben 2:1, de létezhetnek ennél még szélsőségesebb
vágásúak is. Általában tájképeknél hatásos, a panoramikus lát-
ványt mindig tovább fokozza a szokatlan képkivágás. A feke-
te-fehér átalakításnál infra hatás effektet alkalmaztam.**

**Avított csendélet ■ Mint írom a
cikkben, a négyzetes kép a tökéle-
tességet szimbolizálja. Ezt a képet
azért választottam, mert egyrészt
ezt igyekszik bemutatni a virág-
csendeletem keresztül. Ugyan-
akkor a tudatos öregítéssel azt
is szeretném illusztrálni, hogy a
lomográfia miért alkalmazza szí-
vesen ezt a formátumot. Ugyan-
is a precizitást igénylő négyzetes
komponálás ellensúlyozni tudja
a retró kamerák optikai tökélet-
lenségét, illetve a lomográfia mint
trend nem a tökéletességre való
törekvését a kompozíciót illető-
leg sem. Ezért használnak elő-
szeretettel négyzetes formátumú
fényképezőgépet, illetve vágják
1:1 arányúra a képeket. Azt ki sze-
retném hangsúlyozni, hogy az ol-
dalarány-változtató vágást nem
minősíthetjük vágásnak abban az
esetben, ha a kép valamelyik ol-
dala eredeti méretében maradt.**

amatőrfényképezés javának a kép-
formátumát, ugyanakkor a közép-
formátumok elég széles palettáját
mutatták fel továbbra is az oldal-
arányoknak. A kezdeti digitális gé-
pek megalkotásánál a lapkákat a
monitorokhoz igazították, így ka-
nyarodtak vissza az új amatőrök a
4:3-as mérethez. A DSLR-ek ese-
tében a tervezők azonban ragasz-
kodtak a kisfilmmel azonos arányú
érzékelőkhöz. A HD/FullHD meg-
jelenésével azonban új igény van
a 16:9 oldalarányú rögzítéshez, s
nemcsak a videókat tekintve.

Megvágva

A rövid történeti áttekintés után
vegyük előbb szemügyre az ol-
dalarányokat a kívánt megjelení-
tés technikai oldaláról. Bármilyen
lehet a rögzítő felület – akár film,
akár digitális érzékelő lapka – ol-
dalaránya, a végleges képet min-
den esetben befolyásolja a tény-
leges felhasználással kapcsolatos
igény. A monitorok is behatárolt
méretekkel rendelkeznek, miként ▶

a különféle fotó- vagy nyomtatópapírok, illetve bármilyen más lehetséges hordozófelület. Ezek oldalaránya viszont nagyon ritkán egyezik meg a fotózott felületével. Örök dilemma, hogy inkább a papírból vágjunk-e le, vagy az eredeti képről hagyjuk le azokat a részeket, amelyekről meg lehet (vagy sem) szabadulni a papírfelület teljes kihasználása érdekében. Monitor esetében ez, ugye, nem probléma, legfeljebb körbeveszi a képet valami szín, papírok tekintetében azonban igen. Ha mi magunk nyomtatunk, bele lehet avatkozni az olyan nyomtatóparancsokba, amelyek hozzáigazítanak a file-t a média felületéhez, ezzel összenyomott nagymamát vagy kamasszá nyújtott gyereket eredményezve például. Viszont a levilágító laborok kötött méreteket használnak, és vagy a kompakt kamera 4:3-as méretét igazítják hozzá a 3:2-es arányú 10×15 cm-es WPC-hez, ezzel levágva esetleg oldalról fontos dolgokat, esetleg megnyújtják a képet, vagy fehér üres felületekkel kapjuk vissza a nagyítást. Mit ne mondjak, egyik megoldás sem szívderítő.

Elengedhetetlen, hogy a nyers állományok méretezését mi igazítsuk a kívánt médiához. Emlékképek esetében mindenképpen érdemes „levegősebben” komponálni, hogy legyen módunk akár a hosszanti vagy a rövidebb oldalakról elhagyni a felesleget, amivel megkaphatjuk az éppen óhajtott papírméret arányait. Ugyanezzel a problémával szembesülhetnek a DSLR-ek tulajdonosai is, mert az igaz, hogy a lapka adott aránya – helyel-közzel – passzol a WPC-hez, de egy 4:3 arányú 18×24 vagy 30×40 cm-es nagyításához már nem. Ezzel különösen akkor érdemes számolni, ha a képet szabvány méretű keretbe szánjuk, paszpartu nélkül. Ilyenkor jobb, ha az előkészítés során mi töltjük

ki a hiányzó helyeket valami paszszoló színnel vagy háttérrel.

Más kérdés, hogy a paszpartu mérete sem mindegy egy adott, azaz előre vásárolt keret esetében, ugyanis azoknak is illik aránylani egymáshoz. Jó például tudni, hogy egy 4:3-as arányú keretben például pont a 3:2-es paszpartu nevezhető arányosnak, vagyis a kifutók körben azonos méretűek. Az 5:4 (pl. 40×50 cm) keretben viszont már a 4:3 arány felel meg ennek. Ez fekvő 3:2-es képnél nem is olyan nagyon probléma, hiszen a 27×40 cm-es kép szépen elhelyezhető, 5/6/7 cm-es kifutókkal. Álló képnél azonban máris gondba kerülhetünk, hiszen kétoldalt szélesebb lesz a kifutó, mint alul és felül, az pedig nemcsak hogy ellenkezik a paszpartuzás szabályaival, hanem ronda látvány is. (Biztos épp ezért!) A méretre készített keretek azonban mindig drágábbak, és ha ez szempont, akkor kénytelenek vagyunk a képeinket a szabványos méretekhez igazítani.

Melyiket válasszuk?

Az oldalarányok a legizgalmasabb kérdése azonban az igényesebb fotográfia estében válik igazán érdekessé, hiszen a kép belső tartalma határozza meg a kész végeredményt. Ebben azt érdekes megfigyelni, hogy a fotográfusok általában ragaszkodnak egy bizonyos fajta fényképezőgéphez, és látásmódjukat annak az adott oldalarányához igazítják. Különösen azok, akik tartják is magukat ahhoz az elvhez, hogy nem szabad vágni a képből, azt kell megmutatni, ami az exponálás pillanatában rákerült a fényérzékeny felületre. Számomra ez ugyan valamiféle beszűkülést jelent, hiszen nem igazán tudom elképzelni a tájképet egy 6×6-os film teljes kockáján, de ezzel együtt tiszteltben tartom az ennek megfelelőket,

hiszen nagyon gondos témaválasztást és kompozíciót igényel ez a fajta fényképezési mód. Annak vagyok azonban inkább a híve, hogy függetlenül a kép eredeti arányától, inkább a tartalom határozza meg a második lépcső oldal-méreteit. Ezzel együtt mindenkinél megfigyelhető valamiféle alap oldalarány preferálása és az ennek megfelelő gépválasztás is.

Nemcsak a Kodak és a Leica miatt, bár biztos van valami köztük hozzá, de azt lehet mondani, hogy a 3:2 nevezhető alapnak, legalábbis az igényes fotográfusok között. Az A-s nyomdai szabványhoz is ez áll a legközelebb. A vágatlan képek leginkább ebből a méretből keletkeznek, vagy a ritkább 6×6-os filmekről származó 1:1 arányúak. (Igaz, a lomográfia és a retró trend divatja miatt az utóbbi is egyre többször.) Az igényességet azonban az is jelzi, amikor egy fotográfus hajlandó kiszá-

Júniusi szél ■ Az arany metszés szabályainak megfelelő 3:2 oldal arányú képen nemcsak az oldalak vannak harmóniában, hanem azzal a témával is. A kissé lecsúszott előtér tudatos. Egyrészt az ég hangsúlyozása, másrészt az alul keletkezett világos vonal dinamikánövelő hatása miatt. Ha azonban egy egésznek vesszük a teljes előtérrel a hegygel együtt, úgy összességben is összeáll az oldal arányoknak megfelelő egyensúly. Az eredetileg 4:3 oldal arányú kép csak alsó vágással lett 3:2-sé alakítva.

Személytelen átkelés ■ A nyugalmat sugárzó 4:3 oldal arányú kép el-lensúlyozni tudja a merész képkivágás nyugtalanító hatását. Ez a kép is régies hangulatot tükröz, aminél szintén előnyös ez a formátum, nem véletlenül ez is az egyik kedvelt formátuma a retrográf irányzatoknak.

badulni felszerelése korlátai közül, és a kép érdekében hajlandó elszakadni az adott oldal aránytól.

Először vegyük azt szemügyre, hogy az egyes képformátumok önmagukban milyen tartalmat hordozhatnak, hiszen elsősorban ez határozza meg számunkra azt, hogy egy bizonyos képhez melyiket alkalmazzuk. Az 1:1 mindig valamiféle tökéletességet hordoz magában. (Talán a ma használatos avatarokat is ezért méretezik négyzetesre?) Már a cikk elején említettem, hogy az arany metszés szabályának a 3:2-es oldal arány felel meg, ezért ezek a kiegyensúlyozottságot, a minden a helyén van üzenetét hordozzák. Az ennél zömökebb, 4:3, 5:4 arányú képek pedig a nyugalmat vagy a melankóliát és a csendet. A nyújtottabbak, a 16:9, 2:1 vagy a még ennél is extrémebb panoráma képkivágások lendületet, ugyanakkor feszültséget is közvetítenek.

Melyik milyen képnek felelhet meg? Az ebben a cikkben alapnak tekintett 3:2 szinte mindennek, legyen az természet-, zsáner- vagy épületfotó, riportázs és emlékkép. Álló képek esetében, nemcsak a már fentebb említett paszpartuzási okok miatt, érdemes inkább a 4:3-ban gondolkodni – témától függetlenül –, mert az álló kép önmagában szokatlan, hiszen nem így látunk, és ezt az önkéntelen feszültséget célszerű a nyugalmat árasztó, zártabb oldal aránnyal egyensúlyozni. Ezzel szemben, ha még tovább akarjuk fokozni az álló képben a feszültséget, akkor érdemes még a 3:2-t is tovább nyújtatunk, ha engedi a kép. Én például az ilyen szándékaimat előre megérevezve, eleve úgy komponálom ezeket a képeimet, hogy ne legyen kétoldalt semmi lényeges elem. Az álló képek ezzel együtt elsősorban a portré formátumai. Alapjában véve itt is inkább a 4:3 az ideálisabb, különösen azért, ▶

mert legtöbbünk ovális arcformájú, és ezt a zömökebb kivágás ellensúlyozhatja, főleg, ha ez esetleg erőteljesebb is az átlagosnál. Ez rögtön azt is jelenti, hogy a kerék arcú embereket viszont bátran lehet a 3:2 arányban meghagyni,

szen így még könnyebb egyensúlyba hozni az előtér és az ég arányát is, ugyanakkor el is túlozni, ha éppen erre van szükség.

Az 1:1 arányú képeket nem véletlenül hagytam a végére. Azt írtam, hogy ez a formátum a tö-

képekkel. A tökéletlen optikai teljesítményt, vagy a tudatos (?) tökéletlen kompozíciót ellensúlyozza a négyzetesség tökéletessége. Jómagam újabban fényképezek egy Holgával is, és azt az érdekességet figyeltem meg maga-

gunk van többféle előre beállított oldalarányt meghatározni, így a keresőképen is csak ennyit látunk. Ez nagy segítség, miként egyes (egyre több) DSLR kameráknál a FullHD videó rögzítésének lehetősége. Ha egy tájképnél vagy egyéb

témánál a 16:9-ben gondolkodunk előre, ha van időnk rá, kapcsoljuk át a gépet videofelvevő módba, és az LCD élőképen komponáljuk meg a képet. Csak ne felejtsünk el utána visszakapcsolni az állókép üzemmódba...

Elhajló fény ■ A szári kálvária alulnézeti képe 16 mm-es nagylátószögű objektívvel készült, az előtér megfelelő megnyújtása miatt, jelképezve a kálváriákhoz vezető gyötrelmes, hosszú utat. A szokatlan, 9:16 oldalarányú vágással megnyújtó kép ezt a hatást igyekszik fokozni.

vagy a 4:3-at érdemes erre megvágni. Természetfotók, főleg madár- és virágek számára ideális a 3:2 álló formátum, miként az épületfotók nagy részére is.

A tájkép elsősorban panoramikus látvány. Azt gondolom, hogy ezek ideális oldalaránya a 16:9. Ha belegondolunk, mi is kb. ezzel a képkivágással tekintünk a világra, hiszen a periférikus látás elsősorban oldalirányba terjed ki. Különösen a nagy, nyílt tájaknak alkalmas ez a képfarmátum, hi-

kéletesség szimbóluma, a belső tartalomnak is ezt kell hordoznia magában, függetlenül attól, hogy mi a kép témája. Sokszor a kényeszerűség kerget bele minket ebbe a formátumba, egyszerűen csak anynyi a téma a képen, de van, amikor már előre lehet érezni, hogy ebből a képből bizony négyzetes lesz, és annak megfelelően lehet is komponálni az expozíció előtt. Pont e tulajdonsága miatt szerencsés az egybeesése a lomografikusok gépeinek négyzetes formátuma a

mon egy idő után, ha azzal fényképezek valamit, a szemem átáll a 6×6-os formátumra, és igyekszem annak megfelelően irányítani a képet, pedig alapvetően sokáig ellenkeztem a négyzetes képekkel szemben. Meglehetősen ritkán is vágok meg más képet 1:1-re.

Mindenképpen érdemes előre behatározni, egy adott témát hogyan szeretnénk megjeleníteni, és ennek függvényében elrendezni a kompozíciós elemeket. A mai digitális kompaktoknál lehetősé-

Megtört csend ■ A 16:9 oldalarányú képen a harmónia a csónak nélkül sántítana a horizont vonala miatt. Ha nem került volna a képre, előnyösebb lenne az eredetileg 3:2 formátum, a vízvonalat az alsó súlyvonalba helyezve. Itt a csónak áll be abba, de ehhez a kép felső részének az elhagyásával nyújtott fekvő képpé kellett vágni a képet, hogy a jármű lendületét fokozni lehessen. A vízvonal feljebb csúszásából adódó aránytalanság jelezheti a csendes világba betörő zaj nyugtalanító hatását.

